

Tây Nguyên - Những vị khách tháng Tư

Tháng tư, Tây Nguyên nắng đỏ bụi đỏ, trời xanh mây trắng. Hàng trăm ngàn hecta cà phê nội ngoại thành nuôi quả xanh đầy cành khao khát chờ mưa. Người tấp nập qua phố điềm nhiên trong lớp khẩu trang che nửa mặt bởi đường phố Buôn Ma Thuột đang từng đoạn, từng đoạn được đào xới lấp đặt hệ thống thoát nước thải theo dự án trị giá 252 tỉ đồng do Vương quốc Đan Mạch tài trợ, sự ngổn ngang bề bộn hôm nay hứa hẹn quang cảnh kang trang sạch đẹp mai này.

Tháng tư, hàng ngàn buôn làng khắp Tây Nguyên chuẩn bị vào mùa gieo trồng mới. Đắk Lắk đã giao trên 3.000 ha đất canh tác và 130 ha đất thổ cư cho trên 8000 hộ đồng bào dân tộc thiểu số tại chỗ. Lâm trường Ea H'leo là đơn vị đầu tiên trong cả nước triển khai giao rừng cho đồng bào dân tộc thiểu số quản lý bảo vệ và sử dụng. Từ năm 2000 đến nay đã cấp sổ đỏ chứng nhận quyền sở hữu 4.467 ha rừng cho đồng bào dân tộc Ê Đê, Jơ Rai 2 xã Ea Sol và Ea Hiao. Các amí ama mài lại dao cuốc vác ra đồng. Trai gái trẻ trung sau những cuộc liên hoan công chiêng, tham dự lớp khuyến nông, khuyến lâm giờ trở về sửa sang buôn làng hẹn nhau tìm các giải pháp hiệu quả về chuyển đổi cây trồng, vật nuôi, tập làm kinh tế theo bạn bè người Kinh.

Tháng tư, Ngân hàng Nhà nước Việt Nam và Ngân hàng Phát triển Châu á đã ký kết dự án chăm sóc sức khoẻ người nghèo và đồng bào dân tộc thiểu số các tỉnh Tây Nguyên với tổng vốn đầu tư lên đến 30,579 triệu USD. Công ty Điện lực 3 làm lễ khởi công dự án cấp điện cho 12.000 hộ đồng bào ở 63 buôn làng vùng sâu, vùng căn cứ cách mạng thuộc 12 huyện của 2 tỉnh Đắk Lắk, Đắk Nông với tổng kinh phí hơn 68 tỉ đồng. Trường Dạy nghề Thanh niên dân tộc Đắk Lắk với quy mô và chất lượng đào tạo được đánh giá hàng đầu trong các trường dạy nghề TNDT trong cả nước đang chuẩn bị bước vào mùa thi tốt nghiệp và tuyển sinh mới...

Tháng tư, từ Đắk Nông lên Đắk Lắk qua Gia Lai dân tộc thiểu số tham gia cuộc gây rối ngày 10 đang cố thoát dần mặc cảm nặng nề vì nhận ra một lần nữa đã vướng vào sợi dây lừa gạt do bọn phản động lưu vong Ksor Kok giăng giật từ một góc trời nước Mỹ. Từng đoàn cán bộ, chuyên viên các sở ngành từ phố về buôn sống chung với dân, phân tích cho đồng bào nghe điều đúng điều sai để phát huy hay sửa chữa. Trẻ em lại cấp sách tới trường. Hơn năm trăm máy cày tay và xe độ chế được khoan hồng trả về sau cuộc gây rối trở lại đúng chức phận cày xới chuyên chở hàng hoá nông sản, tiếng máy nổ giòn khắp các vùng thôn dã bình yên.

Tháng tư, Tây Nguyên ngày càng đông đúc, sầm uất theo hướng đô thị hoá tất yếu trước những làn sóng người tứ xứ tìm đến định cư theo dòng chảy đất lành chim đậu. Từ góc nhìn khác, vẫn thế hàng trăm năm qua, cao nguyên Tây Nam Trung bộ nồng nàn đất đỏ bazan, giàu có tài nguyên và đậm đà bản sắc văn hoá sử thi này chưa khi nào được lời lòng ý thức cảnh giác trước âm mưu chia rẽ khối đoàn kết Kinh - Thượng để giành quyền thống trị của những kẻ xâm lược và lưu vong.

Cuối tháng tư có 2 nhóm khách lạ đến Tây Nguyên. Họ không đông nhưng đặc biệt, đủ tạo nên sự chú ý đối với chính quyền, cư dân và tất cả các cơ quan thông tin đại chúng.

Ông Noah Zaring, viên chức chính trị Đại sứ quán Hoa Kỳ tại Hà Nội và ông Marc Forino, viên chức chính trị Tổng lãnh sự quán Hoa Kỳ tại TP. Hồ Chí Minh đến Đắk Lắk vào ngày 26.4.2004 và đến Gia Lai vào ngày 28.4.2004. Trong các cuộc làm việc chính thức với lãnh đạo 2 tỉnh, ông Marc Forino với vòng bụng đồ sộ có thể tính bằng đơn vị mét là người phát ngôn chính phía Mỹ. Đây không phải là lần đầu những viên chức chính trị này lên Tây Nguyên. Hơn 3 năm trước, ngay trong ngày diễn ra vụ gây rối cũng do Ksor Kok ném đá giầu tay tháng 2/2001 họ đã đăng ký lên thị sát thực tế. Còn lần này, lịch hẹn ban đầu với UBND tỉnh Đắk Lắk họ sẽ có mặt vào ngày 7.4 nhưng rồi họ đổi ý, đi ô tô theo quốc lộ 14 và đòi vào thành phố đúng vào ngày 10.4, khi

một số điểm nội, ngoại thành đang có mấy đám đông tụ tập quanh những kẻ kích động gây cướp bóc nhà dân hai bên đường, dùng gạch, đá, tên sắt tấn công người thi hành công vụ và đỗ xe độ chế ngỗng ngang cản trở giao thông. Ngày 10.4 thành phố “đóng cửa” để ổn định trật tự, họ đành hoãn chuyến đi.

Ngày 26.4.2004 vừa ra khỏi sân bay Buôn Ma Thuột, khác với lễ tiết ngoại giao thông thường, 2 ông Noah và Marc tự sắp đặt chương trình làm việc theo kiểu riêng mình. Vì vậy, không có gì lạ khi vào cuộc làm việc chính thức lúc 16h30', ông Nguyễn Văn Lạng, Chủ tịch UBND tỉnh Đắk Lắk mỉm cười ý nhị: “Tôi biết các ông ngay sau khi xuống máy bay đã gặp gỡ những người trong Hội thánh Tin Lành và mời họ dùng cơm trưa. Lẽ ra với tư cách chủ nhà, tôi phải mời cơm các ông mới đúng”. Ông Marc Forino thoáng một giây lúng túng: “à, chúng tôi đã kết hợp bữa ăn trưa với một buổi họp làm việc...”. Đáp lại câu hỏi thẳng phía chủ nhà: “Không hiểu lần này các ông đến Tây Nguyên vì mục đích gì?” ông Marc giải thích khá dài rằng Tôi và đồng sự dự kiến thăm các tỉnh Tây Nguyên từ đầu tháng tư vì chúng tôi sắp hết nhiệm kỳ làm việc tại Việt Nam, rằng chúng tôi muốn giành khoảng thời gian thích hợp để tìm hiểu Tây Nguyên về nhiều mặt, tuy nhiên chương trình đã thay đổi một chút vì hiện nay điều chúng tôi quan tâm hàng đầu là sự kiện xảy ra ở Tây Nguyên vào ngày 10.4 vừa qua. Vị chủ nhà hoài nghi: Không hiểu vô tình hay hữu ý mà tôi thấy rất lạ: Ngày 9.4 trên một trang web, Quỹ Người Thượng do Ksor Kok cầm đầu đã tung tin sẽ có 150.000 người tuần hành bất bạo động ở Tây Nguyên để đòi thành lập nhà nước đề-ga độc lập, đòi đuổi người Kinh ra khỏi Tây Nguyên. Chắc các ông đã biết kế hoạch của Ksor Kok ? Ngay sau ngày 10.4 Ksor Kok lại tiếp tục bịa đặt, tuyên truyền nhiều thông tin xuyên tạc như có hàng ngàn người bị giết, hàng trăm người bị quăng xác xuống sông. Đáng tiếc là nhiều hãng tin lớn đã tin và tiếp tục loan đi những điều bịa đặt hoang đường này. Rõ ràng cuộc gây rối vừa qua có chủ đích, có kế hoạch bài bản. Tại sao các ông lại sắp xếp chuyến đi Tây Nguyên đúng vào thời điểm đó? Ông Marc Forino khó tránh được sự lúng túng nên bắt đầu loay hoay: Những điều ông nêu cho thấy sức mạnh của internet, cho thấy thời đại này thông tin nhanh như thế nào... Ông Lạng ngắt lời: Bản thân kỹ thuật và công nghệ chẳng bao giờ xấu, vấn đề là thông tin mà nó truyền đi có chính xác hay không. Chúng tôi hoan nghênh tuyên bố phía Hoa Kỳ không dung túng cho bọn ly khai lưu vong. Ksor Kok chính là một tên khủng bố. Tôi sẽ cho các ông xem cái mà báo chí phương Tây gọi là “biểu tình bất bạo động” là như thế nào? Trước tám biểu ngữ thu được từ những người gây rối, ông Lạng cho đem ra với những câu khẩu hiệu “Đuổi người Kinh, đuổi công an ra khỏi Tây Nguyên”, “Thành lập nhà nước Đề-ga độc lập”, và cuốn băng video chiếu rõ cảnh xô xát đầy chất bạo động của những kẻ quá khích ngày 10.4, ông Marc Forino bảo: “Để tránh hiểu lầm, tôi xin khẳng định lại: Chính phủ Hoa Kỳ công nhận và ủng hộ Chính phủ Việt Nam. Chính phủ Hoa Kỳ không ủng hộ tổ chức, cá nhân nào hoạt động lật đổ Chính phủ Việt Nam. Tuy nhiên đôi khi đã có sự hiểu lầm...”. Câu chuyện càng dài thì gương mặt các nhà báo chứng kiến cuộc gặp gỡ càng không giấu nét tò mò tinh quái. Chẳng biết nhận ra điều đó nên lấy làm khó chịu hay còn vì lý do nào khác, ông Marc Forino ngỏ ý với Chủ tịch UBND tỉnh Đắk Lắk rằng ông chỉ muốn trao đổi riêng, không muốn có sự hiện diện của các nhà báo trong cuộc tiếp xúc này. Ông Nguyễn Văn Lạng ngạc nhiên, cho rằng các nhà báo vẫn thi hành phận sự đúng luật Báo chí và buổi làm việc nên được thông tin công khai. Thế nhưng trước sự cương quyết của ông Marc Forino, ông Lạng đành mời các nhà báo vui lòng tạm nghỉ. Song dường như trong số chuyên viên uỷ ban ngồi lại vẫn còn lẫn một vài phóng viên nên ngày hôm sau có tờ báo đã tường thuật khá chi tiết từ đầu tới cuối cuộc gặp gỡ 2 tiếng đồng hồ chiều 26.4 tại trụ sở UBND tỉnh. Kết quả là một sếp Đại sứ quán Hoa Kỳ đã gọi điện thoại mắng mỏ với ông Tổng biên tập tờ báo đó.

Trên Quốc lộ 14 rời Đắk Lắk, 2 viên chức Hoa Kỳ đã ghé vào xã La Le huyện Chư Sê tỉnh Gia Lai, một trong những xã có xảy ra hiện tượng tụ tập gây rối ngày 10.4 để trao đổi với dân làng. Những người dân bình thường đã cho các viên chức biết họ rất biết ơn các chính sách

đặc biệt ưu đãi Nhà nước giành cho đồng bào dân tộc thiểu số. Một số ít kẻ xấu và người cả tin mắc mưu chia rẽ của bọn Ksor Kok nay đã tỉnh ngộ và trở lại làm ăn bình thường. Sáng 28.4 tại trụ sở UBND tỉnh Gia Lai, chắc đã kịp “rút kinh nghiệm” nên chỉ sau vài câu trò chuyện xã giao ban đầu trước thái độ không bằng lòng rõ rệt của ông Nguyễn Vĩ Hà, Chủ tịch UBND tỉnh Gia Lai, ông Marc Forino đã tuyên bố: “Tôi rất ngạc nhiên về sự có mặt của các nhà báo. Tôi nghĩ sự trao đổi rất khó thực hiện nếu có mặt báo chí”. Ông Hà lắc đầu: “Tôi cần sự minh bạch và nghĩ rằng sự có mặt của các nhà báo là điều tốt. Ông Marc kiên trì: “Dù sao tôi cũng thất vọng vì sự có mặt của các nhà báo. ở Đắk Lắk tôi đã đề nghị ông Chủ tịch mời họ ra khỏi phòng họp nhưng sau đó vẫn có người ở lại và đưa tất cả nội dung trao đổi lên báo”. Ông Hà cau mày bảo: “Chỉ có sự mờ ám mới đáng sợ. Nhà báo có quyền hoạt động nghề nghiệp của họ. Ngài đến đây tìm hiểu thông tin, họ cũng vậy”. Tuy nhiên, chiều khách, ông Hà đành thoả thuận “Nếu ngài có điều cần bí mật thì tôi sẽ giành cho ngài hai mươi phút cuối buổi trao đổi riêng”. Trưa hôm đó 2 viên chức ngoại giao Hoa Kỳ đến nhà mục sư Siu Kim ở làng Pleiku Roh, xua đuổi tất cả các nhà báo và lên lầu đóng kín cửa phòng. Vài phóng viên sau đó tìm gặp mục sư Siu Kim, chỉ được mục sư cho biết họ đã trao đổi “rất cởi mở” với nhau, ngoài ra mục sư không tiết lộ gì thêm.

Một số người biết chuyện không khỏi ngạc nhiên. Thực chất, các viên chức ngoại giao này muốn gì? Và hiểu gì về quyền tự do báo chí ở Việt Nam?

Chiều thứ sáu (30.4.2004) hầu hết cơ quan công sở đã nghỉ lễ, qua điện thoại, các nhà báo trung ương và địa phương thường trú tại Đắk Lắk lại nhận được lời mời tới dự cuộc gặp gỡ giữa lãnh đạo tỉnh với đoàn đặc sứ đến từ Vatican.

Đây là lần đầu tiên tỉnh Đắk Lắk cũng như giáo phận Buôn Ma Thuật được tiếp đón phái bộ của Toà thánh Vatican. Đoàn gồm 3 vị do Đức ông Pietro Parolin người Ý, Thứ trưởng Ngoại giao Vatican dẫn đầu, đức ông Luis Mariano Montermayor người Argentina đặc trách khu vực Đông Nam á của Toà thánh và đức ông Barnabé Nguyễn Văn Phương, phụ tá kiêm phiên dịch. Với phong cách lịch thiệp nhẹ nhõm, ngài Thứ trưởng Vatican đã bày tỏ niềm vui sướng được đặt chân đến Tây Nguyên. Ông nhận xét: “Đắk Lắk thật là đẹp, từ trên máy bay tôi đã thấy rõ điều đó!” Ông Nguyễn Văn Lạng giới thiệu tổng quát về đặc điểm kinh tế xã hội, tình hình tự do tôn giáo và tín ngưỡng tại Đắk Lắk. Đắk Lắk có 44/54 dân tộc anh em; sản lượng cao về cà phê, cao su, ngô la, gỗ, ong mật; có 52% diện tích tự nhiên được rừng che phủ và Vườn Quốc gia Yok Đôn rộng lớn, có nhiều voi rừng và voi nhà. Trên hệ thống sông ngòi và thác nước hùng vĩ hiện đang có 4 công trình thủy điện đang được đầu tư xây dựng với nguồn vốn gần 4 triệu USD. Mỗi năm kim ngạch xuất khẩu đạt từ 250 đến 350 triệu USD. Ngành Thương mại và du lịch tuy còn khó khăn nhưng mỗi năm cũng đã đón khoảng 15 vạn du khách trong đó 10% là khách quốc tế. Tỉnh đã phổ cập xong giáo dục tiểu học, có trường đại học 4.500 sinh viên, các huyện đều có trường nội trú trung học cho học sinh các dân tộc thiểu số. 80% số xã có trạm xá do bác sĩ phụ trách, 100% số xã có điện lưới và đường ô tô... Về tôn giáo, trên địa bàn tỉnh có 6 tôn giáo đang hoạt động, đông nhất là tín đồ Thiên Chúa giáo. Năm 1967 Giáo hoàng Joan Paul VI sắc phong thành lập giáo phận Buôn Ma Thuật bao gồm Buôn Ma Thuật, Phước Long và một phần tỉnh Bình Phước cũ. Từ năm 1975 đến nay số giáo dân toàn giáo phận tăng từ 6 vạn lên hơn 23 vạn người. Riêng thành phố BMT hiện đã có khoảng 15,4 vạn giáo dân, rất nhiều nhà thờ nhà, nguyện được xây mới hoặc trùng tu. Nhiều linh mục đã tham gia ứng cử Hội đồng nhân dân các cấp, đã tích cực giúp các con chiến sống tốt đời đẹp đạo, thậm chí có vị đã tự ra nước ngoài học nghề nuôi ong về truyền dạy lại cho bà con giáo dân. Lễ Giáng sinh năm nào lãnh đạo tỉnh cũng đến dự lễ, thăm hỏi động viên các giáo xứ, giáo họ đoàn kết kính chúa yêu nước. Lễ Giáng sinh vừa qua, Phó Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng cũng đã đến tặng hoa và quà cho Toà giám mục. Nói chung lãnh đạo tỉnh đánh giá cao đóng góp về nhiều mặt và sự chấp hành tốt luật pháp của các giáo chức và giáo dân. Ông Lạng thân mật hỏi: “Gần đây chắc các ngài đã nghe về sự

kiện gây rối ngày 10 tháng 4? Số phần tử quá khích đã đập phá các nhà cửa hàng, dùng gậy đá, nã cao su tấn công người thi hành công vụ và khách qua đường. Trong đó không có giáo dân Thiên Chúa. Chúng tôi đã nhanh chóng giải tán đám đông, bắt giữ một số kẻ cầm đầu và đưa những người bị thương vào bệnh viện. Thế nhưng có nguồn tin từ một số hăng và kẻ xấu loan truyền chúng tôi đã đánh chết nhiều giáo dân, như vụ biểu tình ở ý có căng biểu ngữ “400 người Thượng Thiên Chúa Giáo bị giết chết” là bóp méo, thổi phồng, không đúng sự thật. Vì vậy chúng tôi mong qua cuộc đi thăm đoàn đặc sứ sẽ nghe Tòa giám mục và các chức sắc tôn giáo ở địa phương xác nhận lại với các ngài sự thật về vấn đề này.

Thay mặt đoàn đặc sứ Vatican, Thứ trưởng ngoại giao Pietro Parolin vui vẻ đáp: “Xin cảm ơn ngài Chủ tịch và ngay lúc này đây cho tôi được cảm ơn về sự đón tiếp ngài đã dành cho chúng tôi tại Đắk Lắk. Đắk Lắk là một tỉnh rất đẹp, tôi chứng kiến điều này từ khi tôi còn ngồi trên máy bay, và qua những thông tin ngài giới thiệu với chúng tôi về tài nguyên, xã hội, văn hoá, tôn giáo. Tôi cũng rất vui mừng về mối quan hệ giữa chính quyền địa phương và các giáo xứ, về việc các linh mục ở đây đã góp phần làm cho cuộc đời ngọt như mật. Thưa ngài Chủ tịch, Tòa Thánh không có tham vọng gì về chính trị, không có tham vọng tìm kiếm quyền lực. Điều duy nhất chúng tôi và Tòa Thánh đề nghị với các quốc gia là cho phép chúng tôi được tự do tiến hành các trọng trách về tôn giáo của mình. Và trong đó chúng tôi luôn mong muốn có được sự hợp tác với các chính quyền bởi một lý do đơn giản: Nhà nước hay Tòa Thánh cũng đều hoạt động vì một chủ thể: Không có sự phân biệt giữa vai trò công dân hay tín đồ trong mỗi con người. Và như vậy, Tòa thánh đã góp sức mình vào sự phát triển kinh tế, xã hội bằng cách bổ sung về mặt tâm hồn cho mỗi tín đồ. Chúng tôi luôn muốn nhận được sự hợp tác xây dựng chặt chẽ hơn với chính quyền và những người chăm lo đời sống vật chất cho dân. Cuối cùng tôi xin cảm ơn ngài những thông tin về sự kiện ngày 10.4. Chúng tôi rất lấy làm tiếc về sự kiện đó, đồng thời cũng ghi nhận về việc không có tín đồ nào của đạo Công giáo tham gia vào cuộc gây rối. Thật ra việc chúng tôi tổ chức chuyến thăm vào thời điểm này chỉ là một sự ngẫu nhiên, tuy nhiên chúng tôi vui mừng thấy nhờ vậy mà chúng tôi biết rõ hơn về những gì đã xảy ra .

Trong bữa chiều đãi giản dị thân mật tại khách sạn Thắng Lợi, các Đức ông bày tỏ quan điểm riêng: “Ngay từ bên ý, khi đọc những bản tin trên mạng Internet của tổ chức Transnational Radical Party, chúng tôi đã nghĩ điều họ đưa không đúng sự thật. Tuy nhiên, đáng tiếc là những nguồn thông tin chính thức từ phía Việt Nam lại hơi chậm. Nếu như kịp thời có phản hồi từ phía chính quyền thông qua giáo phận địa phương, Tòa Thánh đã có thể can thiệp để tránh những cuộc biểu tình do hiểu nhầm và loan truyền những thông tin thất thiệt ảnh hưởng đến danh dự tín đồ thiên chúa giáo...” Chiều cùng ngày, đoàn đặc sứ đến thăm Tòa giám mục Buôn Ma Thuột. Lần đầu được đón tiếp các đặc sứ của Đức Giáo Hoàng đến từ Vatican, niềm hân hoan chờ đợi lộ rõ trên nét mặt các tu sĩ. Trước sự “tò mò” của các nữ tu dòng Vinh Sơn và dòng Nữ Vương Hoà Bình, Đức ông Luis Marianno Montermayor đã tự giới thiệu một cách hóm hỉnh về quá trình hoạt động của bản thân qua nhiều năm công tác ở các nước khu vực Đông Nam á. Ngày 1.5.2004 đoàn đặc sứ đã đến thăm nhà thờ Chánh toà, thăm dòng Nữ Vương Hoà Bình trước khi ra sân bay rời Đắk Lắk trong sự hài lòng về bước phát triển của giáo phận Buôn Ma Thuột và cuộc sống tốt đời đẹp đạo của tuyệt đại đa số giáo dân Tây Nguyên.

(Báo Văn nghệ)